

FEGYHÁZBAN

Némi autózás után (az egriek visznek tovább) megállunk a börtön előtt. A kapus mondja, csak 12:00 után fogadnak. Jobb, mint egy wellnesshotel – gondolom –, ott csak 14:00 után engednek be.

Egyszer csak nyílik a kapu, szabályos „zsilipelés”. Mindenhol szögesdrót a magas kerítés tetején. Újabb ajtó nyílik. Átadás-átvétel a földszinten, és ugyanez az első emeleten is.

Sok mindent elvesznek tőlem (még az after shave-emet is), de meglepetésemre a saját ruha marad, meg a fogkefe és ehhez hasonlók.

Hallom a felügyelők párbeszédét: „Hányas?” – „Tizennégyes.” Az adrenalin szintem megemelkedik. Vajon hogyan lesz tovább? Az ajtón túl... Belépek, és rám csukják. (Kilincs csak kívülről van rajta.)

Kíváncsi szemeket látok, „mifajta” az új? Az első benyomásaim címszavakban: öt emeletes vaságy, nyolc férfi, színes tévé, hihetetlenül segítőkész emberek, gyakorlati jótanácsok sora, a WC „patyolattiszta”.

Összeszokott mikroközösségnek látszik a zárka. Szerda óta ez az első, ami megnyugtató. FONTOS! Tudatosan kell felépítenem ezt a váratlan életmódot, ami az ördög tudja, meddig tart majd. Az ügyvéd is elmondta, az előzetes időtartama többször is meghoszabítható.

Felső ágyas leszek. Sok mindenem van, sok mindenem nincs. Természetesen próbálok alkalmazkodni, de a többiek mindennel megelőznek: WC-papír, felvágott, zsömlé, kicsi vaj, mandarin, újság, kávé. Ellátnak mindennel, látják, kezdő vagyok a börtönben.

Estefelé az egyik fiú kitöréseket csinál fekvőtámasszal vegyesen. Először egyet, majd mindig eggyel többet (a rikiki kártyajátékhoz hasonlóan, ahol körönként eggyel több kártyát kap mindenki). Egészen húszig, és onnan vissza. A másik fiú segít neki, számolással. Dől róla a veríték, de végigcsinálja. Mondom, én majd holnap kezdem, egyről, naponta eggyel emelve, talán elérem az ötöt anélkül, hogy összeesnék.

Lassan fogmosás, a saját fogkefémmel. Megtarthattam. Királyság! Soha nem gondoltam, milyen öröm az, ha a saját fogkeféddel és az általad választott időpontban moshatsz fogat!

*November 30., szombat
A napirend (új közösségben)*

Tegnap este elmondtam a fiúknak: aki először alszik új szobában (az ottlétem alatt többször kijavítottak, hogy ez nem szoba, hanem zárka), és megszámlolja a sarkokat, amit álmodik, az igaz lesz. Sokan óva intettek a számolástól, mi lesz, ha rosszat álmodok? Azért ezt bevállaltam, és megszámloltam. Nem volt nehéz matek, az összeredmény öt sarok.

– Jó reggelt, ébresztő! – harsog a hangszóró.

Kinyitom a szemem, de csak a zárkafelelőst látom felkelni. Felöltözik, és amikor kinyílik a „kajaablak” (mint később megtudom, tátika a neve), jelent: „Kilenc fő, minden rendben”, vagy valami ilyesmi hangzik el. A tátika visszacsapódik, és az örök mennek a következő ajtóhoz jelentésért.

Komótosan, csendben ébredveznek, kelnek az emberek. Úgy tűnik, van időnk, lehet nyújtózkodni.

Ha valaki tegnap Egerben azt mondja nekem, nyugodj meg, ha a Szegedi börtönbe kerülsz, ott jobb lesz, azt gondoltam volna, hogy gúnyolódik velem. És láss csodát!

Nem tudhatom, mennyi ideig leszek Szegeden, de ha az életmódom így alakul, mint ahogyan az első tizenkét óra telt, akkor nem kell panaszkodnom a sorsomra.

Akik ismernek, tudják, hogy kiterjedt baráti köröm van, és a kedvenc hobbijaim – úgymint síelés, tenisz, evezés, kártyázás, vadászat, biciklizés, motorozás, vitorlázás, hőszerelés – mind-mind csapatjátékok, azaz egyfajta közösségi léttel járnak: rövidebb-hosszabb időt, akár a teljes napot egymást elviselve kell eltölteni. Ehhez szükség van arra, hogy legyen, aki szervezi a dolgokat (ilyen vagyok én is), és kell egyfajta tolerancia is, hogy egymás bogarait elviseljük. Ahogy beléptem a zárkába, az első pillanattól kezdve olyan közösség fogadott, amit álmaimban sem gondoltam volna.

Kétféle főszabály van. Az egyik a klasszikusan kötelező börtön-szabályrendszer: napirend, viselkedési és öltözködési szabályok, köszönési – egyáltalán: megszólalási – formák. A másik, a zárkalakók által hozott és betartandó íratlan szabályrendszer. Az új belépő nem tud szabályt kreálni, hiszen beleszóppan egyfajta, már kialakult közösségbe. Ezért – saját tapasztalataim alapján – tudnia kell toleránsnak lenni ahhoz, hogy befogadhatóvá váljon.

Sok-sok közösségben megfordultam már hatvanpluszos lévén, de ilyen rendezett, összetartó közösséget régen láttam. Komolyan. És tegyük hozzá, hogy négyféle országban született, négyféle társadalmi környezetben szocializálódott fiúk együttese a miénk, ami egy speciális, szűkített életvitelt jelentő környezetben, nem önakaratból verbuválódott közösség. Nos, köszönöm a sorsomnak, hogy nem a filmekben látott, illetve szájról szájra terjedő történetek szerinti börtönéletbe (zárkába) kerültem.

Mosakodás, ágybevetés, borotválkozás, az élet megszokott eseményei így reggelente. Közben egy gyors létszámmellenőrzés, korrekt eredménnyel, azaz mindenki megvan. Nem is nagyon értetem, különben hol lennének, ha nem a zárkában?

Van, aki reggelit készít, vannak a rituális kávézók, vannak, akik már edzenek. Meglepő, hogy milyen változatos reggelik készíthetőek a szekrényben (és télen az ablakban hűtött – ami egyébként tilos) található spájzolt élelmiszerekből.

Az életünk során vannak olyan feladatok, tevékenységek, amiket időközönként, de rendszeresen csinálni kell. Az egyik ilyen az étkezés. Ha valamit rendszeresen és ráadásul ugyanúgy végzel, megvan az esélye, hogy kialakul egyfajta megszokás, unalom, majd később közöny. A börtönélet nagyon veszélyes ilyen szempontból, mármint hogy gépiessé váljanak egyes cselekvések.

Visszatérve az étkezésre, sokszor megtörtént velem, hogy üzleti utakon két-három-négy napot töltöttem szállodában. A szállodákra jellemző, hogy sokféle, de ugyanolyan ételeket szolgáltatnak fel reggelire (svédasztalos formában). Bizony a harmadik reggelinél már valami másra vágytam, mint a szalámi, vaj, sajt, kávé, tea, tojás.

Nos, azt hiszem, egyértelmű, hogy a börtönkoszt nem tudja felülmúlni a szállodák ételeinek változatosságát, azaz kevesebbféle és gyengébb minőségű ételt osztanak. Magyarán hamar kialakul-

hat az említett megszokás-unalom-közöny. És ez nem jó! Semmilyen élethelyzetben sem.

Meglepő, hogy ezt itt a zárkában mennyien így gondolják. Ezért, és az „egészséges élet” megtartása miatt is, tudatosan vásárolnak (a kiétkezettés nevű boltban) olyan élelmiszereket, gyümölcsöket, amik a reggelijüket változatossá, egészségessé, élvezetessé teszik.

– Friss levegőn tartózkodás! – azaz séta, mondja a hangszóró.

Felöltözés, várakozás. Nyílik az ajtó, a folyosón a fal mellett sorakozó, kezeket a magasba, tenyereket nyitva a falnak támasztva. Úgynevezett motozó póz.

Kicsit szokatlan – otthon nem így jártam ki-be a házba –, de elviselhető. Összesen négy sétálóterület van az udvaron elkülönítve. Négy-hat zárka emberei elférnek egy-egy „ketrecben”. Általában az azonos folyosón lévők kerülnek egy csoportba. Az udvaron mindenki megindul, és órajárással ellentétes irányba köröz. Értéketlen, miért nem a másik irányba, de érzem, az életem mostani szakaszában nem kell olyan kérdéseket feltenni, amik eddig egyáltalán nem vagy kevésbé érdekelték. Eszembe jut az egyik kollégám, aki a karóráján követi a lépteinek számát, és – bár senki nem kérdezi, de – az eszköz elmondja, hogy éppen mi az aktuális aznapi lépésszáma. Állítólag napi tízezer az a mennyiség, amit illik megtenni, ha az egészségünkre odafigyelve szeretnénk élni. Ha ez megvan, az óra is megnyugszik.

Körözünk, rendületlenül. Én is, a kb. 30 × 30 méteres (kisebbik) placcon.

Egyetlen óra naponta, amikor szabad ég van a fejem felett. Elhatározom, ha „cigány gyerekek potyognak az égből”, akkor is mindig lejövök a sétára.

Nyílik az ajtó, hívnak. Látogatóm érkezett, a kapcsolattartóm – a feleségem. Ez börtön szabályszerű, az első 72 órában engedélyezett a látogatás, ruhaneműt, tisztálkodási eszközöket, ilyesmit lehet behozni a rabnak. (Az előzetesek a saját civil ruhájukban várhatják az ítéletet.)

A látogatási idő 15 perc. Felosztom három részre. Az első öt percben én beszélek, a következő öt percben a nejem, és a maradék öt perc az egyéb kategória. Jut eszembe, a projektértekezleteim utolsó (általános) napirendi pontja.

Ebéd: rizibizi, sült csirkecomb. Nem rossz, de később szembe-sülök azzal, hogy a börtönkonyha felújítása miatt máshonnan hozzák az ebédet, és mindennap ez lesz a kaja. Leves nincs, helyette kapunk valami borzasztó szirupot, amit vízben feloldva kell elfogyasztani. (Már aki képes rá, hogy megigya.)

A társaim salátát készítenek, vagy savanyúságot esznek az ebédhez, így még ízletesebb. Saláta nélkül is finom, köszönet a szakácsnak így látatlanban is.

Pénzem nincs, csak később tudom intézni, hogy én is vásárolhassak a kiétkéztetési boltban. (Próbáltam megszokni, hogy így hívják, de csak a röhögés fogott el mindig, amikor eszembe jutott. Azóta sem tudom az okát, de tényleg.)

A börtönben mindenki kap egy vonalkóddal ellátott azonosító kártyát (ID card), ez lesz az illető „pótnéve”. Az enyém: XD9501. Ehhez a kártyához rendelik az otthonról kapott pénzt, amennyiben célzott az összeg. (A megjegyzés sorba be kell írni: kiétkéztetésre.) Ez fontos, velem is előfordult, hogy lemaradt az üzenet, és egyből elszállt a pénz úgynevezett rabtartásra. A boltban minden árunak van vonalkódja, aminek az adatbázisa (árral együtt) csatolva van a pénztárgéphez, ettől tökéletes az informatikai háttér.

Kilencen vagyunk a zárkában, az kilencféle elképzelés, hogyan töltsük el a rendelkezésre álló, séta utáni, napi 12-13 órányi időt. Három fix esemény van a zárkánkban: edzés (training), kártyázás (römi), tévézés (nonstop).

Meglepetésemre színes tévé van minden zárkában. Később rájövök, ez az egyetlen olyan eszköz, amit a börtön biztosít az idő elviselhetőbb eltöltésére, az ingyenes „mindigTV-csatornákkal” és aránylag jó képpel. A hang persze nem Bose házimozirendszer, de hozzá lehet szokni. Alapvetően a tévé egy háttérzaj. Ha olyan film van, ami közismerten jó, azt megnézzük – a külföldiek is –, és vannak ugye a mindenki kedvencei. A Sport4-en a focimeccsek, kézilabda, Forma-1.

Ma este előre készülnek a zárkatársaim az X-Faktor című vetélkedőre. Van egy zárkakedvenc, mondják a nevét is. Fogalmam sincs, ki ő, négy éve nem érdekel az X-Faktor.

Eljön az este, heten énekelnek, szerintem az egyik rosszabb, mint a másik. A mentorok az előírt módon vitatkoznak. Valaho-

gyan az ügyész-védő párbeszédet hozom fel hasonlatnak. Vajon miért? (Persze ez csak költői kérdés.)

Éjjel felébredek, még sötét van, fogalmam sincs, mennyi az idő. A zárkában csak a bv-s (büntetés-végrehajtásos) telefonokkal rendelkezők tudják megnézni az órát (később nekem is lesz ilyen készülékem), vagy reggeltől a tévében is ellenőrizhető a pontos idő. Nagyon zavar, hogy fogalmam sincs, hány óra.

Nehezen, de visszaalszom, és olyan hülyeséget álmodok, hogy szerencsémre felébredek. Várom, hogy megszólaljon a hangszóró. „Jó reggelt, ébresztő!” – valami ilyesmi szól nemsokára. Tudom, a pontos idő 5:30.

December 1., vasárnap

A szeretet hónapja

Séta a szabad levegőn, másodszer. Csípős hideg van, a második etapban sétálunk (8:00–9:00 között). Az egyik pulóveremet kölcsönadom az egyik srácnak, mert csak szélzsekije van. Mindenki körbe-körbe, párosával vagy hármásban, beszélgetve. Sokan vannak Szeged környékiek, ők kint is ismerték egymást, vagy legalábbis van közös ismerősük. Én, a „pesti”, senkit sem ismerek, mindenki új számomra.

Már a tegnapi sétán is észrevettem, hogy a kerítésen túl kutyás őr is vigyáz ránk, arra az esetre (gondolom), ha valami balhé törne ki az udvaron (megint csak filmbéli élményeimre gondolva). Figyelem az őrt és a kutyáját. Látszik rajtuk, hogy összeszokott páros. A kutya – német juhász – figyel a gazdáját ezerrel, pajkosan, a farkát csóválva, de jelre váróan!

Emlékszem, amikor megszületett a fiunk, vettem egy pár hónapos kutyát. A nagy testű kutyák híve vagyok, így egy óriás snaucert választottam. A következő egy orosz fekete terrier volt (még nagyobb testű, mint a snaucer). A gyerekek felnőttek, a kutyák elaludtak/elpusztultak. Jó pár éve foglalkozom a gondolattal, hogy ha nyugdíjas leszek, bár imádom a szakmámat, valami mást szeretnék majd csinálni. Látom idősebb barátaimon, nem készültek fel ezekre az évekre: bár megtehették volna, nem változtattak. A megszokás szerint, reggel be a cégbe – általában saját cégük van

–, ez meg az, hókuszpókusz (szerintem csak idegesítik a dolgozókat), aztán haza, és elment a nap. Már nem a pénz miatt csinálják, hanem inkább azért, mert nincs más helyette.

Régóta több elképzelésem is van arról, milyen életet szeretnék. Van viszont egy fix pont, amit már régóta eldöntöttem: lesz két kutyám! Tudom, tudom, elég, ha csak egy macskád vagy madarad van, máris korlátozott a mozgásod, gondoskodnod kell róla mindennap, akár otthon vagy, akár máshol. A fajták között szabadon csapongva tervezgettem, de a farkaskutya (német juhász) azért mindig előkelő helyen szerepelt a listán.

Itt és most eldőlt. Farkaskutya lesz az egyik, aki örökké emlékeztet majd a börtönben eltöltött időmre.

Korábban osztottam azt a mondást: „Fontos az egészség, a többi megoldod!” Ez igaz ugyan, de most kiderült számomra, hogy mégis kevés. Ugyanúgy fontos, hogy szabadon változtathass helyet, szabadon mozoghass, amikor csak szeretnél.

Öt ember hatféle. Mi is, itt a zárkában, de mindenkin jól látszódik, hogy a bezártság elvette életének egy nagyon fontos részét. Pont azt, amitől jól érzi magát a bőrében. Sok éve az aktuális dolgozószobáimat ugyanaz a kép „díszíti”: egy snowboardos szikrázó napsütésben ugrik egy havas szikláról. A kép aláírása: „The key to happiness is freedom, and the key to freedom is courage”, azaz „A boldogság titka a szabadság, a szabadság kulcsa a bátorság”.

Vasárnap van, de a kártyajáték elmaradhatatlan napi kellék. Hívnak römizni, és bár ismerem a szabályokat, nem játszom, unalmasnak tartom. Újból megpróbálkozom a rikikivel, sikerül három embert beszerveznem. A szabályokat angolul kell ismertetnem, mert nemzetközi a parti, lengyel, afgán és magyar résztvevőkkel.

Repül az idő, sokat nevetünk, csak a játékra koncentrálnak. Jól játszanak, de én nyerek. Ez az első győzelmem ezen a héten, kettős értelemben is. Jólesik, kellene az ilyen apró győzelmek az életben. A zárka többségét, azt hiszem, meggyőztem már, hogy a közösségben aktívan szeretnék tevékenykedni.